

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

ШЕРЕШЕВСЬКІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАННЯ: ЗАХИСТ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції*

*Одеса,
3 грудня 2025 року*

Одеса
Фенікс
2025

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонова*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Організаційний комітет Всеукраїнської наукової конференції:

Харитонов Євген Олегович – д.ю.н., завідувач кафедри цивільного права НУ «ОЮА», член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, проф.;
Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;
Зубар Володимир Михайлович – к.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Кривенко Юлія Василівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Матійко Микола Володимирович – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції.

Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції та їхні наукові керівники, які рекомендували ці матеріали до друку.

III 49 **Шерешевські цивілістичні читання: захист прав приватної особи в умовах війни** : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 3 груд. 2025 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. Є. Харитонова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 250 с. – Режим доступу: ...
ISBN 978-617-8763-00-8

Збірник містить результати наукових досліджень, присвячених питанням захисту прав приватної особи. У виданні представлено актуальні теоретичні та прикладні напрацювання, що висвітлюють питання окремих аспектів захисту прав приватної особи, удосконалення механізму правового регулювання, створення нових правових інститутів, доповнення чинних нормативно-правових актів, що своєю чергою додатково актуалізує оновлення цивільного законодавства на підґрунті загального концепту приватного права.

Збірник адресовано студентам, викладачам, науковцям і всім, хто цікавиться теорією, практикою, історією та перспективами розвитку правової науки.

УДК 347.1/7

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	8
<i>Аврамова Ольга Євгенівна</i> ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ВИСЕЛЕННІ В УМОВАХ ВІЙНИ	9
<i>Адамова Олена Семенівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ОСІБ В УМОВАХ ЦИВІЛЬНОГО ШЛЮБУ: УМОВИ ВОЄННОГО ЧАСУ	13
<i>Бабич Ірина Григорівна</i> ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ У СЕРЕДНЬОВІЧНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	16
<i>Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна</i> НЕЛЕГАЛЬНІ КРЕДИТОРИ ЯК ЗАГРОЗА БЕЗПЕЦІ ОНЛАЙН-КРЕДИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН	20
<i>Білошкурський Микола Миколайович</i> ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЙ У ПОРЯДКУ П. 1-1 Ч. 1 СТ. 4 ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО САНКЦІЇ» У КОНТЕКСТІ ПОРУШЕННЯ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ОСОБИ НА МИРНЕ ВОЛОДІННЯ МАЙНОМ	22
<i>Бойко Кароліна Романівна</i> КОНФІСКАЦІЯ МАЙНА: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	28
<i>Боярчук Михайло Вікторович</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	32
<i>Булеца Сібілла Богданівна</i> ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ЗАХИСТ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ	35
<i>Василевська Надія Станіславівна</i> ПРАВО НА БІОЛОГІЧНЕ БАТЬКІВСТВО/МАТЕРИНСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	40
<i>Ващак Владислав Анатолійович</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ПРИ УКЛАДЕННІ ЕЛЕКТРОННИХ КРЕДИТНИХ ДОГОВОРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	44
<i>Галунова Лариса Ігорівна, Мартинюк Іван Вікторович</i> МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ БАЛАНСУВАННЯ ПРИВАТНИХ ІНТЕРЕСІВ У КОНФЛІКТАХ ЩОДО ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	48
<i>Глиняна Катерина Михайлівна</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ	52

*Ващак Владислав Анатолійович,
доктор філософії у галузі права, помічник
судді Іллінецького районного суду Вінницької
області*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ПРИ УКЛАДЕННІ ЕЛЕКТРОННИХ КРЕДИТНИХ ДОГОВОРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Значення теми захисту прав фізичних осіб при укладенні електронних кредитних угод в умовах війни стало дуже важливим. Поєднання швидкого переходу до цифрових фінансових послуг із високими кіберзагрозами і відсутністю єдиних стандартів створює великі труднощі для судової системи та безпеки громадян.

Важливим аспектом, що зустрічається у судовій практиці, є питання правильної ідентифікації людини, яка підписала електронний кредитний договір (ЕКД) та підтвердження її електронного підпису. Захисна стратегія відповідачів часто базується на запереченні факту укладення угоди через неналежну ідентифікацію; водночас зазвичай без надання якихось доказів на підтвердження своїх слів, зокрема відсутності звернень до правоохоронних органів стосовно компрометації персональних даних чи шахрайства. В судовій практиці сформована позиція, що сам факт введення позичальником власних персональних даних та номера карткового рахунку для отримання коштів є достатнім свідченням волевиявлення для укладення ЕКД.

Суди визнають договір укладеним, якщо відповідач не довів компрометацію своїх даних, не оскаржив належність йому карткового рахунку або факт отримання на нього кредитних коштів. Однак технології стрімко розвиваються. Штучний інтелект вже використовується для створення дідфейків та проходження відеоверифікації. Це значно розширює арсенал шахрайських дій. В умовах воєнного стану, коли кіберзагрози набувають системного характеру, про що свідчать гучні хакерські атаки на державні сервіси, зокрема реєстри Міністерства юстиції та сервісу «Дія», ризик як компрометації персональних даних, так і несанкціонованого укладення електронних кредитних договорів значно зростає.

Щоб забезпечити належний захист прав фізичних та ефективно доказування в суді, необхідно ввести прості, чіткі й однозначні вимоги до процедури ідентифікації. Пропонується на рівні підзаконних

актів створити зразки довідок про ідентифікацію, які повинні містити важливі дані, включаючи QR-код та підпис особи що проводила перевірку.

Сам процес визначення особи повинен бути обмежений найбільш захищеними і надійними способами: виключно через BankID, офіційні державні сервіси на кшталт «Дія» або фізичну посвідку. Використання ж одноразового ідентифікатора, який є поширеним способом укладення ЕКД має бути дозволено лише після проведення одного з вищезазначених належних форм ідентифікації [1]. Такий підхід забезпечить ясність вимог та підвищить рівень безпеки кредитних угод.

Особлива увага повинна бути надана доказам при стягненні боргу. Неприпустимо подавати до суду лише один примірник угоди з позначкою про електронний ідентифікатор без підтвердження факту належної ідентифікації позичальника. У комплекті документів для позову про стягнення кредитного боргу обов'язково має бути додана офіційна довідка про особисту ідентифікацію. Практика, коли фінансові установи особливо ті, що отримали право вимоги за договорами факторингу подають лише знімки екрану без жодних реквізитів, дати посвідчення або підпису відповідальної особи ускладнює адекватне підтвердження особи позичальника а отже й факту укладення угоди саме цією людиною.

Слід визнати, що навіть запровадивши такі вимоги, завжди є ризик зовнішнього втручання як от злому смартфона у користувача. У цьому разі головним способом захисту права позичальника, що заперечує укладення ЕКД, є його швидке звернення до правоохоронних органів з заявою про факт компрометації даних та їх незаконного використання. Порушення кримінального провадження та наявність відповідних процесуальних документів мусить стати частиною плану захисту в цивільному процесі, яка може бути використана для зупинення розгляду справи або, за наявності відповідного рішення в кримінальному процесі, для визнання електронного кредитного договору недійсним.

Наступною важливою темою при укладенні в тому числі і електронних кредитних договорів є правильність нарахування фінансовими установами неустойки у час війни. Кредитори часто пояснюють таке нарахування виключенням пункт 6.1 з Закону України «Про споживче кредитування» [2]. Але такий спосіб є неправильним і йде всу-

переч принципу пріоритету норм Цивільного кодексу України. Згідно з частиною другою статті 4 ЦК України, цей Кодекс є основним актом цивільного законодавства, що закріплює його пріоритет над нормами інших законів, що неодноразово підтверджувалося Конституційним та Верховним Суди. Відповідно, застосуванню підлягає Пункт 18 Прикінцевих та Перехідних положень ЦК України. Ця норма чітко встановлює, що у період дії воєнного стану та протягом тридцятиденного строку після його скасування позичальник звільняється від відповідальності за статтею 625 ЦК України та від обов'язку сплати неустойки (штрафу, пені). Більше того, неустойка та інші платежі, нараховані включно з 24 лютого 2022 року, підлягають списанню [3]. Таким чином, незважаючи на зміни у спеціальному законі, нарахування неустойки за прострочення виконання кредитних зобов'язань у період воєнного стану є незаконним.

Особливого захисту потребують військовослужбовці в кредитних правовідносинах. Згідно з пунктом 15 частини 3 статті 14 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», військовослужбовцям, мобілізованим та їхнім дружинам/чоловікам, не нараховуються штрафні санкції, пеня, а також проценти за користування кредитом на весь час дії особливого періоду. Винятком є лише кредити на придбання житла, автомобіля та деяких енергетичних установок [4].

Головним моментом є необхідність для військовослужбовця повідомити про свій статус кредитора та суд і дати потрібні докази, як-от військовий квиток або довідку про призов/зарахування до частини, згідно з правовими висновками Верховного Суду. Крім того, судова практика показує що списання відсотків в такому випадку починається з моменту початку служби. Тому, пропонується як ще одну державну гарантію прав військовослужбовців зробити норму про повне списання процентів за користування кредитом для діючих військових незалежно від дати укладення угоди: це було б додатковим стимулом і підвищило би престиж служби.

Таким чином, для того щоб забезпечити надійний захист прав фізичних осіб при укладенні електронних кредитів під час війни є необхідність вирішення важливих питань. Це включає встановлення простих, загальних та сучасних стандартів ідентифікації позичальника (тільки BankID, «Дія»), що має унеможливити шахрайство яке посилюється кіберзагрозами, а також зобов'язання кредиторів фор-

мувати довідки про ідентифікацію. Також, необхідно безумовно застосувати принцип пріоритету Цивільного кодексу України який не дозволяє нарахування неустойки щодо кредитних договорів в період дії воєнного стану. Крім цього важливо надати та забезпечити реалізацію гарантій для військовослужбовців щодо ненарахування процентів, пропонуючи законодавчо закріпити повне їх списання як додаткову соціальну гарантію.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Одноразовий ідентифікатор як електронний підпис: правовий статус і судова практика. 7eminar. URL: <https://7eminar.ua/news/13192-odnorazovii-identifikator-yak-elektronnyi-pidpis-pravovii-status-i-sudova-praktika>.

2. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>.

3. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 18 листоп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

4. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII : станом на 22 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.